

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2006. gada 4. jūlijā *

Lieta C-212/04

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Monomeles Protodikeio Thessalonikis* (Grieķija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2004. gada 8. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2004. gada 17. maijā, tiesvedībā

Konstantinos Adeneler,

Pandora Kosa-Valdirka,

Nikolaos Markou,

Agapi Pantelidou,

Christina Topalidou,

Apostolos Alexopoulos,

Konstantinos Vasiniotis,

* Tiesvedības valoda — grieķu.

Vasiliki Karagianni,

Apostolos Tsitsionis,

Aristeidis Andreou,

Evangelia Vasila,

Kalliopi Peristeri,

Spyridon Sklivanitis,

Dimosthenis Tselefis,

Theopisti Patsidou,

Dimitrios Vogiatzis,

Rousas Voskakis,

Vasileios Giatakis

pret

Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG).

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermans [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*] un J. Malenovskis [*J. Malenovský*], tiesneši Ž. P. Puisošē [*J.-P. Puissochet*], R. Šintgens [*R. Schintgen*] (referents), N. Kolnerika [*N. Colneric*], J. Klučka [*J. Klučka*], U. Lehmuss [*U. Lohmus*] un E. Levits,

ģenerālvokāte J. Kokote [*J. Kokott*],
sekretāre L. Hjūleta [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2005. gada 13. septembrī,

ņemot vērā apsvērumus, kurus sniedza:

- *Adeneler kunga* un 17 citu prasītāju pamata prāvā vārdā — V. Kristians [*V. Christianos*], A. Kazaks [*A. Kazakos*] un H. Nikolucopuls [*C. Nikoloutsopoulos*], *dikigori*,
- *Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG)* vārdā — K. Mamelis [*K. Mamelis*], P. Celepidis [*P. Tselepidis*] un I. Cituridis [*I. Tsitouridis*], *dikigori*,
- Grieķijas valdības vārdā — A. Samoni-Randu [*A. Samoni-Rantou*] un E. M. Mamuna [*E.-M. Mamouna*], kā arī I. Bakopuls [*I. Bakopoulos*] un V. Kiriazopuls [*V. Kyriazopoulos*], pārstāvji,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — M. Patakja [*M. Patakia*] un N. Jerela [*N. Yerrell*], pārstāves,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus tiesas sēdē 2005. gada 27. oktobrī,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Līgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz 1. un 5. klauzulas interpretāciju 1999. gada 18. martā noslēgtajā pamatnolīgumā par darbu uz noteiktu laiku (turpmāk tekstā — “pamatnolīgums”), kas ietverts pielikumā Padomes 1999. gada 28. jūnija Direktīvai 1999/70/EK par *UNICE*, *CEEP* un *EAK* noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku (OV L 175, 43. lpp.), kā arī uz dalībvalstu tiesu pienākuma veikt atbilstīgu interpretāciju apjomu.

- 2 Šis lūgums ir izteikts tiesvedībā starp *Adeneler* [Adenelera] kungu un 17 citiem darbiniekiem un viņu darba devēju, *Ellinikos Organismos Galaktos* (Grieķijas piena birojs, turpmāk tekstā — “*ELOG*”), par minēto darbinieku un darba devēja starpā uz noteiktu laiku slēgto darba līgumu neatjaunošanu.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienų tiesiskais regulējums

- 3 Direktīva 1999/70 ir pieņemta, pamatojoties uz EKL 139. panta 2. punktu, un saskaņā ar šīs direktīvas 1. pantu tās mērķis ir "ievieš pielikumā pievienoto Pamat nolīgumu [...], ko [...] savā starpā noslēdza vispārējās starpprofesionālās organizācijas (*UNICE, CEEP* un *EAK*)".

- 4 No minētās direktīvas preambulas trešā, sestā, septītā, trīspadsmitā līdz piecpadsmitā un septiņpadsmitā apsvēruma, kā arī no pamat nolīguma preambulas pirmās līdz trešās daļas un vispārīgo apsvērumu 3., 5.–8. un 10. punkta izriet, ka:
 - iekšējā tirgus izveidei pakāpeniski jāuzlabo darba ņēmēju dzīves un darba apstākļi Eiropas Kopienā, tuvinot minētos apstākļus un vienlaicīgi uzlabojot tos, it īpaši attiecībā uz nodarbinātības formām, kas nav darba līgumi uz nenoteiktu laiku, lai panāktu labāku līdzsvaru starp darba laika elastīgumu un darba ņēmēju drošību;

 - dalībvalstis nespēj pilnībā sasniegt šos mērķus, un līdz ar to ir uzskatīts par lietderīgu īstenot juridiski saistošu Kopienas pasākumu, kas izstrādāts ciešā sadarbībā ar darba devēju un darba ņēmēju (sociālo partneru) pārstāvjiem;

- pamatnolīguma puses atzīst, ka, no vienas puses, uz nenoteiktu laiku slēgti līgumi ir un joprojām būs vispārpieņemta darba attiecību forma, jo tie sekmē iesaistīto darba ņēmēju dzīves kvalitāti un uzlabo darba izpildi, un ka, no otras puses, uz noteiktu laiku slēgti darba līgumi attiecīgos apstākļos atbilst gan darba devēju, gan darba ņēmēju vajadzībām;

- pamatnolīgums nosaka vispārīgos principus un minimālās prasības attiecībā uz darbu uz noteiktu laiku, cita starpā izveidojot vispārējo sistēmu, kas nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret noteikta laika darba ņēmējiem, aizsargājot viņus pret diskrimināciju, un novērstu ļaunprātīgu rīcību saistībā ar secīgu, uz noteiktu laiku iedibinātu darba attiecību izmantošanu, tomēr atstājot dalībvalstu un sociālo partneru kompetencē noteikt sīki izstrādātu kārtību minēto principu un prasību piemērošanai, lai ņemtu vērā īpašus apstākļus attiecīgajā valstī, nozarē un sezonā;

- Eiropas Savienības Padome ir uzskatījusi, ka atbilstīgais pamatnolīguma ieviešanas dokuments ir direktīva, jo tā dalībvalstīm uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet atstāj šo valstu ziņā formu un metožu izvēli;

- cita starpā Direktīva 1999/70 ļauj dalībvalstīm, ievērojot valstu tiesību aktus un/vai praksi, precizēt terminus, kas izmantoti pamatnolīgumā un nav īpaši definēti tajā, ja vien minētajās definīcijās tiks ievērots pamatnolīgums;

- pamatnolīguma parakstītājas puses uzskata, ka uz noteiktu laiku slēgtu darba līgumu objektīvi pamatota pielietošana ir veids, lai novērstu ļaunprātīgu rīcību par sliktu darba ņēmējiem.

- b) darba līgumiem un attiecībām, kuras noslēgtas saskaņā ar īpašu valsts vai valsts atbalstītu mācību, profesionālās integrēšanas un pārkvalifikācijas programmu.”

7 Tā paša pamatnolīguma 3. klauzulas teksts ir šāds:

“1. Šajā nolīgumā jēdziens “noteikta laika darba ņēmējs” ir persona, kurai ir darba līgums vai darba attiecības, ko savā starpā tieši noslēguši darba devējs un darba ņēmējs, kur darba līguma vai darba attiecību izbeigšanu nosaka tādi objektīvi apstākļi kā noteikta termiņa iestāšanās, konkrēta uzdevuma izpilde vai konkrēta gadījuma iestāšanās;

2. Šajā nolīgumā jēdziens “salīdzināmais pastāvīgais darba ņēmējs” ir darba ņēmējs, kam tajā pašā uzņēmumā ir darba attiecības vai darba līgums uz nenoteiktu laiku un kas nodarbināts tajā pašā vai līdzīgā [darbā]/profesijā, pienācīgi ņemot vērā kvalifikācijas/iemaņas. Ja tajā pašā uzņēmumā nav salīdzināmā pastāvīgā darba ņēmēja, salīdzināšanu izdara, atsaucoties uz piemērojamo koplīgumu vai, ja nav piemērojama koplīguma, saskaņā ar valsts tiesību aktiem, koplīgumiem vai praksi.”

8 Pamatnolīguma 5. klauzulā ir noteikts:

“1. Lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, pielietojot secīgus, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības, dalībvalstis pēc apspriešanās ar darba devējiem un darbaņēmējiem atbilstīgi valsts tiesību aktiem, koplīgumiem vai praksei un/vai darba devēji un darbaņēmēji, ja nav attiecīgu [līdzvērtīgu] tiesisku pasākumu, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, tā, lai ņemtu vērā konkrētu sektoru un/vai darbaņēmēju [kategoriju] vajadzības, ievieš vienu vai vairākus no šādiem pasākumiem:

a) objektīvus iemeslus, kas attaisno šādu darba [līgumu] vai darba attiecību atjaunošanu;

b) secīgu, uz noteiktu laiku slēgtu darba līgumu vai darba attiecību kopējo maksimālo ilgumu;

c) šādu darba līgumu vai darba attiecību atjaunojumu skaitu.

2. Dalībvalstis pēc apspriešanās ar darba devējiem un darbaņēmējiem un/vai darba devēji un darbaņēmēji vajadzības gadījumā nosaka, kādos apstākļos uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības:

a) uzskata par “secīgām”;

b) uzskata par uz nenoteiktu laiku slēgtiem darba līgumiem vai darba attiecībām.”

9 Pamatnolīguma 8. klauzulā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis un/vai darba devēji un darba ņēmēji var darba ņēmējiem noteikt vai pieņemt labvēlīgākus nosacījumus par tiem, kas noteikti šajā nolīgumā.

[..]

3. Šā nolīguma ieviešana nerada tiesisku pamatu, lai pazeminātu darba ņēmēju vispārējo aizsardzības līmeni šā nolīguma jomā.

[..]”

10 Saskaņā ar Direktīvas 1999/70 2. panta pirmo un otro daļu:

“Dalībvalstis pieņem normatīvos un administratīvos aktus, kas vajadzīgi šīs direktīvas izpildei, līdz [2001.] gada 10. jūlijam vai nodrošina, ka ne vēlāk par minēto dienu darba devēji un darba ņēmēji ar līgumu ir ieviesuši vajadzīgos

pasākumus; dalībvalstu pienākums ir veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai tās vienmēr varētu garantēt iznākumus, ko paredz šī direktīva. Par to dalībvalstis nekavējoties informē Komisiju.

Dalībvalstis vajadzības gadījumā un pēc apspriedes ar darba devējiem un darba ņēmējiem var papildus izmantot maksimāli vienu gadu, lai ņemtu vērā īpašas grūtības vai grūtības, īstenojot koplīgumu. Šādos gadījumos dalībvalstis tūlīt informē Komisiju.”

- 11 Tās pašas direktīvas 3. pantā ir noteikts:

“Šī direktīva stājas spēkā dienā, kad tā publicēta *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī*”.

Valsts tiesiskais regulējums

- 12 Komisija norāda, ka Grieķijas valdība ir informējusi Komisiju par to, ka tā vēlas izmantot Direktīvas 1999/70 2. panta otrajā daļā paredzēto iespēju, lai tās rīcībā būtu papildu laiks šīs direktīvas īstenošanas pasākumu veikšanai; šā pagarinājuma dēļ minētais termiņš izbeigtos tikai 2002. gada 10. jūlijā.

- 13 Minētās direktīvas transponēšana Grieķijas tiesību sistēmā notika 2003. gada aprīli.
- 14 Prezidenta dekrēts Nr. 81/2003 par noteikumiem attiecībā uz darba ņēmējiem, kas nodarbināti saskaņā ar noteikta laika darba līgumiem (*FEK A' 77/2.4.2003*), kas ir pirmais Direktīvas 1999/70 transpozīcijas pasākums, stājās spēkā 2003. gada 2. aprīli.
- 15 Minētā dekrēta 2. panta 1. punktā ir noteikts, ka to "piemēro darba ņēmējiem, kas nodarbināti saskaņā ar noteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām".
- 16 Vēlāk saskaņā ar 1. pantu Prezidenta dekrētā Nr. 180/2004 (*FEK A' 160/23.8.2004*), kas stājās spēkā 2004. gada 23. augustā, iepriekš minētā prezidenta dekrēta 2. panta 1. punkts tika aizstāts ar šādu tekstu:

"Šo prezidenta dekrētu piemēro darbiniekiem, kas nodarbināti privātajā sektorā saskaņā ar noteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām [..]."

- 17 Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta "Noteikumi par darbinieku aizsardzību un tiem nelabvēlīgās tiesību aktu krāpnieciskas apiešanas novēršanu" sākotnējā redakcijā bija noteikts:

"1. Noteikta laika darba līgumu neierobežota atjaunošana ir likumīga, ja tā ir objektīvi pamatota.

a) Šis objektīvais pamats pastāv cita starpā šādos gadījumos:

[..] ja noslēgt līgumu uz noteiktu laiku liek kāds likuma vai cita normatīvā akta noteikums [..];

b) Ja vien darbinieks nesniedz pierādījumus pretējam, objektīvā pamata esamība ir prezumēta darbības nozarēs, kur šāda prezumpcija izriet no attiecīgās nozares rakstura vai tajā veikta darba [..]

[..].

3. Ja secīgu noteikta laika darba līgumu vai darba attiecību kopējais ilgums pārsniedz divus gadus, nepastāvot šā panta 1. punktā minētajiem pamatiem, tiek prezumēts, ka šo darba līgumu vai darba attiecību mērķis ir apmierināt uzņēmuma vai saimniecības pastāvīgās un ilgstošās vajadzības, un līdz ar to tie kļūst par nenoteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām. Ja šo divu gadu laikā secīgā — šā panta 4. punkta izpratnē — [līgumu vai attiecību] atjaunošana notiek vairāk nekā trīs reizes, tiek prezumēts, ka šīs atjaunošanas mērķis ir apmierināt uzņēmuma vai saimniecības pastāvīgās un ilgstošās vajadzības, un līdz ar to attiecīgie līgumi kļūst par nenoteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām, ja vien atjaunošana nav pamatota ar kādu 1. punktā minēto pamatu.

Katrā no šiem iespējamajiem gadījumiem pienākums pierādīt pretējo ir darba devējam.

4. Par “secīgiem” uzskata noteikta laika darba līgumus vai darba attiecības starp to pašu darba devēju un darba ņēmēju un saskaņā ar tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem nosacījumiem, ja starplaiks starp šiem līgumiem vai attiecībām nepārsniedz divdesmit darba dienas.

5. Šā panta noteikumus piemēro pēc šā dekrēta spēkā stāšanās noslēgtiem darba līgumiem vai darba līgumu atjaunojumiem vai iedibinātām darba attiecībām.”

18 Pēc Prezidenta dekrēta Nr. 180/2004 spēkā stāšanās minētā 5. panta teksts ir šāds:

“1. Noteikta laika darba līgumu neierobežota atjaunošana ir likumīga, ja tā ir objektīvi pamatota. Šāds objektīvs pamats cita starpā pastāv tad:

ja atjaunošana ir pamatota ar darba devēja vai uzņēmuma veidu, raksturu vai darbību vai ar īpašiem iemesliem vai prasībām, ciktāl šie apstākļi tieši vai netieši izriet no attiecīgā līguma, piemēram, darbinieka aizstāšanas uz laiku, pagaidu darbu veikšanas vai darba pagaidu pārslodzes gadījumos vai gadījumos, kad ierobežots laiks ir saistīts ar izglītošanu vai mācībām, ja līguma atjaunošanas mērķis ir atvieglot darbinieka pārcelšanos uz identisku darba vietu vai veikt precīzi noteiktus darbus vai programmu vai ja tas ir saistīts ar konkrētu notikumu [..]

[..].

3. Ja secīgu noteikta laika darba līgumu vai darba attiecību kopējais ilgums pārsniedz divus gadus, tiek prezumēts, ka šo darba līgumu vai darba attiecību mērķis ir apmierināt uzņēmuma vai saimniecības pastāvīgās un ilgstošās vajadzības, un līdz ar to tie kļūst par nenoteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām. Ja šo divu gadu laikā secīgā — šā panta 4. punkta izpratnē — [līgumu vai attiecību] atjaunošana notiek vairāk nekā trīs reizes, tiek prezumēts, ka šīs atjaunošanas mērķis ir apmierināt uzņēmuma vai saimniecības pastāvīgās un ilgstošās vajadzības, un līdz ar to attiecīgie līgumi kļūst par nenoteikta laika darba līgumiem vai darba attiecībām.

Katrā no šiem iespējamiem gadījumiem pienākums pierādīt pretējo ir darba devējam.

4. Par “secīgiem” uzskata noteikta laika darba līgumus vai darba attiecības starp to pašu darba devēju un darba ņēmēju un saskaņā ar tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem nosacījumiem, ja starplaiks starp šiem līgumiem vai attiecībām nepārsniedz četrdesmit piecas darba vai [kalendāras] dienas.

Iepriekšējās daļas piemērošanai saistībā ar uzņēmumu grupu par “to pašu darba devēju” ir uzskatāmi arī šādā grupā ietilpstoši uzņēmumi.

5. Šā panta noteikumus piemēro pēc šā dekrēta spēkā stāšanās noslēgtiem darba līgumiem vai darba līgumu atjaunojumiem vai iedibinātām darba attiecībām.”

- 19 Likuma Nr. 2190/1994, ar kuru izveido neatkarīgu iestādi, kas ir atbildīga par personāla atlasī un administratīvo jautājumu reģlamentēšanu (*FEK A' 28/3.3.1994*), 21. pantā ir paredzēts:

“1. Publiskās pārvaldes iestādes un juridiskās personas [...] var pieņemt darbā darbiniekus, noslēdzot ar tiem privāto tiesību darba līgumus uz noteiktu laiku, lai apmierinātu sezonālās vajadzības vai citas periodiskās vai pagaidu vajadzības, saskaņā ar turpmāk izklāstītajiem nosacījumiem un procedūru.

2. 1. punktā minēto darbinieku nodarbinātības laiks nevar pārsniegt astoņus mēnešus kopējā divpadsmit mēnešu laikposma gaitā. Ja darbinieks ir pieņemts darbā uz laiku, lai saskaņā ar spēkā esošiem noteikumiem apmierinātu steidzamas vajadzības saistībā ar kādu darbinieku prombūtni vai brīvo darba vietu esamību, šis pašas personas nodarbinātības laiks nevar pārsniegt četrus mēnešus. Līguma pagarinājums vai jauna līguma noslēgšana tā paša gada gaitā, kā arī tā pārveidošana par nenoteikta laika līgumu nav spēkā.”

- 20 Ar Prezidenta dekrētu Nr. 164/2004 par noteikumiem attiecībā uz darba ņēmējiem, kas nodarbināti saskaņā ar noteikta laika darba līgumiem publiskajā sektorā (*FEK A' 134/19.7.2004*), Direktīva 1999/70 tika transponēta Grieķijas tiesību aktos, kas piemērojami valsts dienestā esošiem darbiniekiem un — plašākā nozīmē — publiskajā sektorā strādājošiem darbiniekiem. Tas stājās spēkā 2004. gada 19. jūlijā.

- 21 Minētā prezidenta dekrēta 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šā dekrēta noteikumus piemēro publiskajā sektorā strādājošiem darbiniekiem [...], kā arī pašvaldību uzņēmumu darbiniekiem, kas nodarbināti saskaņā ar noteikta laika

darba līgumiem vai darba attiecībām vai strādā saskaņā ar uzņēmuma līgumu vai jebkādu citu darba līguma vai darba attiecību veidu, kurš patiesībā nosaka pakļautības saikni.”

22 Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 5. pantā cita starpā ir ietverti šādi noteikumi:

“1. Ir aizliegti secīgi līgumi, kas noslēgti un izpildīti starp to pašu darba devēju un to pašu darba ņēmēju attiecībā uz to pašu vai līdzvērtīgu profesiju un saskaņā ar tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem nosacījumiem un starplaiks starp kuriem ir mazāks par trim mēnešiem.

2. Izņēmuma kārtā šādu līgumu noslēgšana ir likumīga, ja tā ir objektīvi pamatota. Objektīvs pamats pastāv gadījumos, kad pēc sākotnējā līguma turpmākie līgumi ir noslēgti, lai apmierinātu tā paša veida īpašas vajadzības, kas ir tieši vai netieši saistītas ar uzņēmuma veidu, raksturu vai darbību.

[..]

4. [..] nekādā gadījumā nedrīkst noslēgt vairāk par trim secīgiem līgumiem.”

23 Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 11. pantā ir ietverti šādi pārejas noteikumi:

“1. Secīgie līgumi 5. panta 1. punkta izpratnē, ja tie ir noslēgti pirms šā dekrēta spēkā stāšanās un ir joprojām spēkā tā spēkā stāšanās laikā, no šā brīža tiek pārveidoti par nenoteikta laika darba līgumiem, ja ir izpildīti šādi kumulatīvi nosacījumi:

- a) secīgo līgumu kopējais ilgums ir vismaz 24 mēneši pirms šā dekrēta spēkā stāšanās neatkarīgi no atjaunojumu skaita vai sākotnējs līgums [šā dekrēta] 5. panta 1. punkta izpratnē ticis atjaunots vismaz trīs reizes, kopumā veidojot vismaz 18 mēnešu nodarbinātības stāžu, kas iekļaujas 24 mēnešu laikposmā pēc sākotnējā līguma noslēgšanas;
- b) kopējais a) apakšpunktā paredzētais nodarbinātības stāžs ir jānostrādā tajā pašā iestādē, tajā pašā vai līdzvērtīgā amatā un saskaņā ar tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem nosacījumiem kā sākotnējā darba līgumā vai saskaņā ar līdzvērtīgiem nosacījumiem [..];
- c) darbībām, kas ir līguma priekšmets, ir jābūt tieši saistītām ar attiecīgās iestādes pastāvīgajām un ilgstošajām vajadzībām, kas noteiktas ar sabiedrības interesēm, par kurām šī iestāde ir atbildīga;
- d) iepriekš paredzētais kopējais nodarbinātības stāžs ir jānostrādā pilnu vai nepilnu darba laiku un pildāmiem pienākumiem ir jābūt tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem tiem, kas norādīti sākotnējā līgumā [..].

4. Šā panta noteikumi attiecas uz publiskajā sektorā strādājošiem darbiniekiem [...], kā arī pašvaldību uzņēmumu darbiniekiem [...].

5. Šā panta 1. punkts attiecas arī uz līgumiem, kuru termiņš izbeidzies trīs mēnešu laikā pirms šā dekrēta spēkā stāšanās; šos līgumus uzskata par secīgiem līgumiem, kas ir joprojām spēkā šā dekrēta spēkā stāšanās laikā. Šā panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētajam nosacījumam ir jābūt izpildītam līguma termiņa izbeigšanās dienā.

[..]”

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

- ²⁴ No iesniedzējtiesas Tiesai nodotiem lietas materiāliem izriet, ka prasītāji pamata prāvā, kas strādā par parauguņēmējiem, sekretāriem, tehniskajiem speciālistiem un veterināriem, pēc 2001. gada maija un pirms galīgā termiņa, kad Direktīva 1999/70 bija jātransponē Grieķijas tiesību sistēmā, t.i., pirms 2002. gada 10. jūlija, noslēdza ar *ELOG*, kas ir privāto tiesību juridiska persona, darbojas publiskajā sektorā un veic uzņēmējdarbību Salonikos, vairākus secīgus noteikta laika darba līgumus, jaunākie no kuriem izbeidzās laikposmā no 2003. gada jūnija līdz septembrim un netika atjaunoti (turpmāk tekstā — “attiecīgie līgumi”). Visi šie līgumi, gan sākotnējais, gan secīgie, tika noslēgti uz 8 mēnešiem, un starp dažādiem līgumiem pagāja starplaiki, no kuriem vismazākais bija 22 dienas, bet visilgākais — 10 mēneši un 26 dienas. Prasītājus pamata prāvā katru reizi pieņēma darbā tajā pašā amatā, par kuru bijis noslēgts sākotnējais līgums. Visiem attiecīgajiem darbaņēmējiem bija šāds noteikta laika darba līgums Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 spēkā stāšanās dienā.

- 25 No brīža, kad viņu darba līgumi netika atjaunoti, attiecīgās personas vai nu bija bezdarbnieki, vai bija nodarbināti *ELOG* uz laiku atbilstīgi tiesu pieņemtajiem pagaidu noregulējuma lēmumiem.
- 26 Tāpēc prasītāji pamata prāvā ir vērsušies *Monomeles Protodikeio Thessalonikis*, lūdzot to atzīt, ka attiecīgie līgumi ir uzskatāmi par nenoteikta laika darba līgumiem saskaņā ar pamatnolīgumu. Šajā sakarā viņi norāda, ka viņi sniedza *ELOG* regulārus pakalpojumus, kas atbilst “pastāvīgajām un ilgstošajām vajadzībām” valsts tiesību aktu izpratnē, un līdz ar to secīgu noteikta laika darba līgumu noslēgšana ar viņu darba devēju ir ļaunprātīga izmantošana, jo nav neviena objektīva pamata, kas attaisnotu Likuma Nr. 2190/1994 21. panta 2. punktā paredzēto aizliegumu pārveidot attiecīgās darba attiecības par nenoteikta laika darba līgumiem.
- 27 Iesniedzējtiesa norāda, ka šāda attiecīgo līgumu pārkvalificēšana ir nepieciešamais priekšnosacījums, lai pieņemtu lēmumu par citiem prasītāju pamata prāvā iesniegtajiem prasījumiem, piemēram, par viņu atjaunošanu darbā un viņu darba algas parādu izmaksu.
- 28 Uzskatot, ka pamatnolīguma 5. klauzula piešķir dalībvalstīm ievērojamu rīcības brīvību attiecībā uz tā transponēšanu to iekšējā tiesību sistēmā un nav pietiekami precīza un beznosacījuma, lai radītu tiešo iedarbību, iesniedzējtiesa, pirmkārt, jautā, no kura datuma valsts tiesību normas ir jāinterpretē saskaņā ar Direktīvu 1999/70, ja tā ir transponēta novēloti. Šajā sakarā tā norāda uz vairākiem datumiem, proti, uz šīs direktīvas publicēšanas datumu *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī*, kas ir tās spēkā stāšanās diena, uz transponēšanas termiņa beigu datumu un uz Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 spēkā stāšanās datumu.

- 29 Iesniedzējtiesu interesē arī pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto “objektīvo iemeslu”, ar kuriem var attaisnot noteikta laika darba līgumu vai darba attiecību atjaunošanu, jēdziena apjoms, ņemot vērā Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 1. punkta a) apakšpunktu, ar ko bez ierobežojumiem atļauj atjaunot noteikta laika darba līgumus, it īpaši gadījumos, kad to liek kāds likuma vai cita normatīvā akta noteikums.
- 30 Iesniedzējtiesa tāpat vēlas zināt, vai noteikta laika darba līgumu atjaunošanas nosacījumi, kas izriet no Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 3. un 4. punkta, tos aplūkojot kopā, ir saderīgi ar samērīguma principu un Direktīvas 1999/70 lietderīgo iedarbību.
- 31 Visbeidzot, konstatējusi, ka Likuma Nr. 2190/1994 21. panta izmantošana par pamatu privāto tiesību darba līgumu noslēgšanai uz noteiktu laiku, kaut arī šo līgumu mērķis ir apmierināt “ilgstošās un pastāvīgās vajadzības”, ir ļaunprātīga izmantošana, iesniedzējtiesa vaicā, vai šādā gadījumā minētā 21. panta 2. punkta pēdējā teikumā paredzētais aizliegums pārveidot noteikta laika līgumus par nenoteikta laika līgumiem neapdraud Kopienų tiesību lietderīgo iedarbību un vai šis aizliegums ir saderīgs ar pamatnolīguma 1. klauzulas b) punktā noteikto mērķi — novērst ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, piemērojot secīgu, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus.
- 32 Šajos apstākļos *Monomeles Protodikeio Thessalonikis* nolēma apturēt tiesvedību lietā un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus, kuru teksts ir labots ar tās 2004. gada 5. jūlija lēmumu:

“1) Vai valsts tiesai ir jāinterpretē valsts tiesības cik vien iespējams atbilstoši direktīvai, kas valsts iekšējā tiesību sistēmā ir transponēta novēloti:

- a) no direktīvas spēkā stāšanās dienas vai
- b) no brīža, kad beidzies transponēšanas termiņš, kas nav ievērots, vai
- c) no valsts transponējošo pasākumu spēkā stāšanās dienas?
- 2) Vai pamatnolīguma [...] 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka fakts, ka noteikta laika līguma noslēgšana ir paredzēta likumos vai citos normatīvajos aktos, pats par sevi var būt objektīvs iemesls, kas attaisno secīgus līguma atjaunojumus vai šādu līgumu noslēgšanu, tāpat kā iemesli, kas saistīti ar veiktā darba raksturu, veidu vai īpašībām, vai citi līdzīgi iemesli?
- 3) a) Vai valsts tiesību norma, tāda kā Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 4. punkts, saskaņā ar kuru par secīgiem uzskata līgumus, kas noslēgti starp to pašu darba devēju un to pašu darba ņēmēju un saskaņā ar tādiem pašiem vai līdzvērtīgiem darba nosacījumiem, ja starplaiks starp šiem līgumiem nepārsniedz divdesmit dienas, ir saderīgs ar pamatnolīguma [...] 5. klauzulas 1. un 2. punktu?
- b) Vai pamatnolīguma [...] 5. klauzulas 1. un 2. punktu var interpretēt tādējādi, ka prezumēt nenoteikta laika darba attiecības starp darba devēju un tā darbinieku var tikai tad, ja ir izpildīts Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 4. punktā paredzētais nosacījums?

- 4) Vai likuma Nr. 2190/1994 21. pantā noteiktais aizliegums pārveidot par nenoteikta laika darba līgumu secīgos noteikta laika darba līgumus, kas principā ir noslēgti, lai apmierinātu darba devēja izņēmuma vai sezonālās vajadzības, bet kura mērķis patiesībā ir apmierināt pastāvīgas un ilgstošas vajadzības, ir saderīgs ar Kopienu tiesību lietderīgas iedarbības principu un ar pamatnolīguma [..] 5. klauzulas 1. un 2. punkta un 1. klauzulas kopējo mērķi [..]?”

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

Tiesai iesniegtie apsvērumi

- 33 Komisija, kaut arī tieši neiebilstot pret pirmā jautājuma pieņemamību, uzskata, ka tā saistība ar strīda pamata lietā atrisinājumu nav acīmredzama. Tā pamato savas šaubas šajā sakarā ar apstākli, ka attiecīgo līgumu termiņš ir beidzies tikai pēc tam, kad stājies spēkā Prezidenta dekrēts Nr. 81/2003, kura tiešais mērķis bija transponēt Direktīvu 1999/70 Grieķijas tiesību sistēmā. Līdz ar to nav skaidrs, kāpēc iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par pienākumu, kas tai bija jau pirms šīs direktīvas transponēšanas, interpretēt valsts tiesības atbilstoši tai.
- 34 Grieķijas valdība izsaka šaubas par otrā un trešā jautājuma nepieciešamību saistībā ar strīda pamata lietā atrisinājumu.
- 35 Šajā sakarā tā norāda, ka saskaņā ar Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003, kurā grozījumi izdarīti ar Prezidenta dekrētu Nr. 180/2004, 2. panta 1. punktu pirmā minētā dekrēta noteikumi bija piemērojami tikai darbiniekiem, kas strādāja privātajā sektorā un kam bija noslēgts noteikta laika darba līgums ar viņu darba devēju.

- 36 Savukārt attiecībā uz valsts dienestā esošiem darbiniekiem un darbiniekiem, kas strādā publiskajā sektorā plašā nozīmē, Direktīva 1999/70 tika transponēta ar Prezidenta dekrētu Nr. 164/2004. Ņemot vērā šā dekrēta 11. pantā ietvertos pārejas noteikumus, ar dekrētu tika novērstas šīs direktīvas novēlotas transpozīcijas sekas.
- 37 Būtībā ar minēto 11. pantu secīgie darba līgumi, kas bija noslēgti ar publiskajā sektorā strādājošiem darbiniekiem 2002. gada jūlijā, kurš bija galīgais Direktīvas 1999/70 transpozīcijas termiņš, tika pārveidoti par nenoteikta laika līgumiem ar nosacījumu, ka šie līgumi bija spēkā 2004. gada 19. jūlijā, Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 spēkā stāšanās dienā, vai ka to termiņš izbeidzies trīs mēnešu laikā pirms minētā datuma.
- 38 Tādējādi otrais un trešais jautājums, kas uzdoti saistībā ar Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 noteikumiem, zaudē savu priekšmetu kopš Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 spēkā stāšanās, jo pirmais minētais dekrēts nav piemērojams strīdam pamata lietā. Turklāt 9 no 18 prasītājiem pamata prāvā ir izpildījuši nosacījumus, kas nepieciešami, lai viņu darba attiecības tiktu pārveidotas par nenoteikta laika līgumiem saskaņā ar Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 11. panta noteikumiem.

Tiesas vērtējums

- 39 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar EKL 234. pantu, ja dalībvalsts tiesā ir radies jautājums par EK līguma vai Kopienu iestāžu pieņemtu atvasināto tiesību aktu interpretāciju un ja tā uzskata, ka tas ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, minētā tiesa var vai, attiecīgajos gadījumos, tai ir pienākums lūgt Tiesu lemt par šo jautājumu (skat. it īpaši 2002. gada 21. marta spriedumu lietā C-451/99 *Cura Anlagen, Recueil*, I-3193. lpp., 22. punkts, un 2005. gada 22. novembra spriedumu lietā C-144/04 *Mangold*, Krājums, I-9981. lpp., 33. punkts).

- 40 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 234. pantā paredzētā procedūra ir Tiesas un valsts tiesu sadarbības instruments, ar kura starpniecību Tiesa tām sniedz Kopienu tiesību interpretāciju, kas nepieciešama, lai rastu risinājumu prāvās, kurās tām ir jāpieņem savs lēmums (skat. it īpaši 2003. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-112/00 *Schmidberger*, *Recueil*, I-5659. lpp., 30. punkts, un tajā minēto judikatūru).
- 41 Šīs sadarbības ietvaros valsts tiesa, kura izskata lietu un kurai vienīgajai ir tieši zināmi strīda rašanās faktiskie apstākļi un ir jāuzņemas atbildība par atbilstoša juridiska lēmuma pieņemšanu, ņemot vērā lietas īpatnības, var vislabāk novērtēt gan prejudiciālā nolēmuma nepieciešamību sava sprieduma taisīšanai, gan Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību. Līdz ar to, tā kā uzdotie jautājumi attiecas uz Kopienu tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jāpieņem nolēmums (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *Schmidberger*, 31. punkts, un lietā *Mangold*, 34. un 35. punkts).
- 42 Tiesa tomēr uzskata, ka tai, lai noskaidrotu, vai jautājums ir tās kompetencē, ir jāpārbauda apstākļi, kādos valsts tiesa tai ir iesniegusi prejudiciālu jautājumu. Ņemot vērā, ka prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā visbūtiskākā nozīme ir sadarbībai, valsts tiesai būtu jāņem vērā Tiesai uzticētais uzdevums, proti, sniegt palīdzību dalībvalstu tieslietu sistēmai, nevis sniegt konsultatīvus atzinumus par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 36. punkts, un tajā minēto judikatūru).
- 43 Ņemot vērā šo uzdevumu, Tiesa uzskatīja, ka tā nevar lemt par prejudiciālo jautājumu, kas radies valsts tiesā, ja ir acīmredzams, ka Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prāvas īstenajiem apstākļiem vai priekšmetu (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 37. punkts).

- 44 Šajā lietā tomēr nav acīmredzams, ka iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi atbilst minētajam gadījumam.
- 45 Pirmkārt, saistībā ar Komisijas izteiktajām šaubām par pirmā jautājuma atbildību no iesniedzējtiesas Tiesai nodotiem lietas materiāliem izriet, ka attiecībā uz vairākiem prasītājiem pamata prāvā, kuru skaitu nevar neņemt vērā, pirmais 8 mēnešus ilgais darba līgums starp viņiem un *ELOG* tika noslēgts pirms 2002. gada 10. jūlija, kas bija galīgais Direktīvas 1999/70 transpozīcijas termiņš, un pat pirms 2001. gada 10. jūlija, kas bija normālais paredzētais termiņš šīs direktīvas īstenošanai dalībvalstu tiesību sistēmās. No minētajiem lietas materiāliem arī izriet, ka daži prasītāji ir noslēguši ar to pašu darba devēju secīgus noteikta laika darba līgumus brīdī, kad ir pagājušas tikai 22 dienas pēc iepriekšējā līguma termiņa beigām.
- 46 Turklāt, pat pieņemot, ka Grieķijas Republika ir ievērojusi nepieciešamās formalitātes, lai likumīgi izmantotu iespēju pagarināt Direktīvas 1999/70 transpozīcijas termiņu līdz 2002. gada 10. jūlijam, katrā ziņā šī transpozīcija tika veikta novēloti, ko atzīst arī pati Grieķijas valdība, jo pirmais īstenošanas pasākums šajā dalībvalstī stājās spēkā tikai 2003. gada aprīlī (skat. šā sprieduma 13. un 14. punktu). Ir arī skaidrs, ka pirmais jautājums tika uzdots saistībā ar minētās direktīvas novēlotu transpozīciju valsts tiesību sistēmā. Turklāt Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta noteikumi nav piemērojami līgumiem, kas noslēgti pirms šā dekrēta spēkā stāšanās.
- 47 Šajos apstākļos iesniedzējtiesa pamatoti jautā par to, no kura datuma dalībvalstu tiesām ir pienākums interpretēt valsts tiesības atbilstoši direktīvai, un it īpaši par to, vai šis pienākums pastāv no direktīvas spēkā stāšanās datuma vai vismaz no tās transpozīcijai dalībvalstīs noteiktā termiņa beigu datuma.

- 48 Tomēr jautājums par valstu tiesām uzliktā atbilstošās interpretācijas pienākuma apjomu var tikt lietderīgi apskatīts tikai tad, ja kādas atbildes dēļ, ko Tiesa sniedz uz vienu vai vairākiem citiem uzdotajiem jautājumiem, iesniedzējtiesa var pārbaudīt iekšējo tiesību normas atbilstību Kopienų tiesību prasībām. Līdz ar to attiecīgos gadījumos pirmais jautājums ir jāapskata pašās beigās.
- 49 Otrkārt, attiecībā uz otro un trešo jautājumu ir jānorāda, ka to, kurš no Prezidenta dekrētiem Nr. 81/2003, Nr. 164/2004 un Nr. 180/2004 ir piemērojams situācijai prasītāju pamata prāvā, apspriež iesniedzējtiesā un tikai tā var izlemt šo jautājumu.
- 50 Turklāt nav strīda par to, ka prasītāji pamata prāvā nekādi nevar izmantot pārejas noteikumus, kas paredzēti ar 2004. gadā Grieķijas Republikas pieņemtajiem tiesību aktiem īpaši attiecībā uz publisko sektoru.
- 51 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, nevar pamatoti uzskatīt, ka šajā lietā Tiesa ir lūgta lemt par jautājumiem, kuriem nav sakara ar lēmumu, ko iesniedzējtiesa lūdz pieņemt.
- 52 Lēmumā par prejudiciālo jautājumu uzdošanu un lietas materiālos, kurus iesniedzējtiesa ir pārsūtījusi Tiesai, nav nekādu elementu, kas radītu šaubas par strīda patieso raksturu un par iesniedzējtiesas veikto vērtējumu par nepieciešamību iegūt prejudiciālu nolēmumu, lai tā varētu atrisināt šo strīdu, ievērojot Tiesas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

53 Tādējādi ir jāuzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

54 Lai sniegtu lietderīgu atbildi uz uzdotajiem jautājumiem, ir svarīgi uzreiz precizēt, ka Direktīva 1999/70 un pamatnolīgums ir paredzēti piemērošanai arī ar pārvaldes iestādēm un citām publiskā sektora struktūrām noslēgtiem noteikta laika darba līgumiem un darba attiecībām.

55 Šo divu tiesību aktu noteikumi neietver nekādas norādes, kas ļautu secināt, ka to piemērošanas jomā ietilpst tikai noteikta laika darba līgumi, ko noslēdz darbinieki un darba devēji privātajā sektorā.

56 Tieši otrādi, no pamatnolīguma 2. klauzulas 1. punkta teksta, pirmkārt, izriet, ka tā piemērošanas joma ir uztverama plašā nozīmē, jo vispārīgā veidā attiecas uz “noteikta laika darba ņēmējiem, kuriem ir darba līgums vai darba attiecības saskaņā ar spēkā esošiem tiesību aktiem, koplīgumiem vai praksi katrā dalībvalstī”. Turklāt pamatnolīguma 3. klauzulas 1. punktā izklāstītā “noteikta laika darba ņēmēju” definīcija aptver visus darba ņēmējus, neatšķirot viņus atkarībā no tā, vai viņu darba devējs ir publiskais vai privātais subjekts.

- 57 Otrkārt, tā paša pamatnolīguma 2. klauzulas 2. punktā, ar ko nekādi neizslēdz ar publiskajiem darba devējiem noslēgtos noteikta laika darba līgumus vai darba attiecības, ir paredzēts dot dalībvalstīm un/vai sociālajiem partneriem iespēju nepiemērot šo pamatnolīgumu “sākuma arodmācību attiecībām un mācekļu programmām”, kā arī darba līgumiem un attiecībām, “kuras noslēgtas saskaņā ar īpašu valsts vai valsts atbalstītu mācību, profesionālās integrēšanas un pārkvalifikācijas programmu”.

Par otro jautājumu

- 58 Šis jautājums attiecas uz “objektīvo iemeslu”, kas saskaņā ar pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunktu attaisno secīgu noteikta laika darba līgumu vai darba attiecību atjaunošanu, jēdziena interpretāciju.
- 59 Šajā sakarā iesniedzējtiesa īpaši vaicā, vai — saskaņā ar tādu valsts tiesisko regulējumu kā Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 1. punkta a) apakšpunkts sākotnējā redakcijā — fakts, ka noteikta laika darba līguma noslēgšana ir paredzēta dalībvalsts likumos vai citos normatīvajos aktos, pats par sevi var būt šāds objektīvs iemesls.
- 60 Ņemot vērā, ka pamatnolīgumā “objektīvu iemeslu” jēdziens nav definēts, tā saturs un piemērošanas joma ir jānoskaidro, ievērojot pamatnolīguma mērķi un minētās 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunkta kontekstu (šajā sakarā skat. it īpaši 2005. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-17/03 *VEMW* u.c., Krājums, I-4983. lpp., 41. punkts, un tajā minēto judikatūru, kā arī 2006. gada 9. marta spriedumu lietā C-323/03 Komisija/Spānija, Krājums, I-2161. lpp., 23. punkts).

- 61 Šajā sakarā pamatnolīgums pamatojas uz premisu, ka uz nenoteiktu laiku slēgtie darba līgumi ir nodarbinātības attiecību vispārējā forma, tomēr atzīstot, ka uz noteiktu laiku slēgti darba līgumi ir nodarbinātības iezīme noteiktos sektoros vai attiecībā uz noteiktām specialitātēm un darbības sfērām (skat. pamatnolīguma vispārīgo apsvērumu 6. un 8. punktu).
- 62 Līdz ar to darba stabilitāte tiek uzskatīta par būtisku apstākli darbaņēmēju aizsardzībā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 64. punkts) un noteikta laika darba līgumi var atbilst gan darba devēju, gan darbaņēmēju vajadzībām tikai noteiktos apstākļos (skat. pamatnolīguma preambulas otro daļu un tā vispārīgo apsvērumu 8. punktu).
- 63 Ņemot to vērā, pamatnolīguma mērķis ir ierobežot pēdējās minētās kategorijas darba attiecību, kas ir uzskatāmas par iespējamu ļaunprātīgas izmantošanas līdzekli par sliktu darbaņēmējiem, sistemātisku pielietošanu, paredzot noteiktu skaitu obligāto aizsardzības noteikumu, lai novērstu darbaņēmēju pārvešanu uz īsa laika darba attiecībām.
- 64 Turklāt pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkts īpaši paredz “novērst[..] ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, pielietojot secīgus, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības”.
- 65 Lai to panāktu, ar minēto klauzulu dalībvalstīm tiek uzlikts pienākums ieviest savā tiesību sistēmā vienu vai vairākus tās 1. punkta no a) līdz c) apakšpunktā minētos pasākumus, ja vien attiecīgajā dalībvalstī vēl nepastāv līdzvērtīgas tiesību normas, kuru mērķis ir efektīvi novērst ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, pielietojot secīgus noteikta laika darba līgumus.

- 66 Kā viens no šiem pasākumiem 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēti “objektīvie iemesli, kas attaisno šādu darba līgumu vai darba attiecību atjaunošanu”.
- 67 Pamatnolīguma parakstītājas puses faktiski uzskatīja, ka objektīvi pamatotu noteikta laika darba līgumu pielietošana ir veids, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu (skat. pamatnolīguma vispārīgo apsvērumu 7. punktu).
- 68 Patiešām pamatnolīgums atstāj dalībvalstu un sociālo partneru kompetencē noteikt sīki izstrādātu kārtību tajā noteikto principu un prasību piemērošanai, lai nodrošinātu to saskanību ar valsts tiesībām un/vai praksi un to, ka ir pienācīgi ņemtas vērā konkrētas situācijas (skat. pamatnolīguma vispārīgo apsvērumu 10. punktu). Kaut arī dalībvalstīm ir rīcības brīvība šajā jautājumā, tomēr tām, kā izriet ne tikai no EKL 249. panta trešās daļas, bet arī no Direktīvas 1999/70 2. panta pirmās daļas, ņemot vērā tās preambulas septiņpadsmito apsvērumu, ir jānodrošina Kopienu tiesībās paredzētais rezultāts.
- 69 Šajos apstākļos par “objektīvajiem iemesliem” pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē ir jāuzskata precīzie un konkrētie apstākļi, kas raksturo noteiktu darbību un kas līdz ar to konkrētajā kontekstā var attaisnot secīgu noteikta laika darba līgumu pielietošanu.
- 70 Šie apstākļi cita starpā var izrietēt no to uzdevumu īpašā rakstura, kuru izpildei ir noslēgti šādi līgumi, no tiem raksturīgām iezīmēm vai, attiecīgos gadījumos, no likumīgā mērķa, ko dalībvalsts tiecas sasniegt sociālās politikas jomā.

- 71 Savukārt valsts tiesību norma, kas aprobežojas ar to, ka ar likumu vai citu normatīvo aktu vispārīgā un abstraktā veidā atļauj izmantot secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, neatbilst divos iepriekšējos punktos minētajām prasībām.
- 72 Šāda norma, kas ir tikai formāla un kas secīgu noteikta laika darba līgumu izmantošanu neattaisno sīki izklāstītā veidā ar tādu objektīvu faktoru pastāvēšanu, kas saistīti ar attiecīgās darbības īpatnībām vai tās veikšanas apstākļiem, patiesībā draud izraisīt šāda veida līgumu ļaunprātīgu izmantošanu un tādējādi nav saderīga ar pamatnolīguma mērķi un lietderīgo iedarbību.
- 73 Tātad secinājums, ka valsts tiesību norma — saskaņā ar likumu un bez jebkāda cita precizējuma — var attaisnot secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, iestātos pret pamatnolīguma mērķi aizsargāt darba ņēmējus no darba nestabilitātes un atņemtu jēgu principam, saskaņā ar kuru uz nenoteiktu laiku noslēgti darba līgumi ir nodarbinātības attiecību vispārējā forma.
- 74 Konkrētāk, uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu pielietošana, pamatojoties vienīgi uz kādu vispārīgu likuma vai cita normatīvā akta noteikumu, nesaistot to ar attiecīgās darbības faktisko saturu, neļauj izstrādāt objektīvus un pārskatāmus kritērijus, lai pārbaudītu, vai tiešām šādu līgumu atjaunošana atbilst patiesai vajadzībai, ir piemērota attiecīgā mērķa sasniegšanai un ir tai nepieciešama.
- 75 Līdz ar to uz otro jautājumu ir jāatbild, ka pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas aizliedz izmantot secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, kurus attaisno vienīgi apstākļi, ka to paredz dalībvalsts vispārīgs likuma vai cita normatīvā akta noteikums. Tieši otrādi,

“objektīvo iemeslu” jēdziens minētās klauzulas izpratnē prasa, lai šāda īpaša veida, kas paredzēts valsts regulējumā, darba attiecību izmantošana būtu attaisnota ar konkrētiem elementiem, kas cita starpā ir saistīti ar attiecīgo darbību un tās veikšanas apstākļiem.

Par trešo jautājumu

- 76 Ar savu trešo jautājumu, kas sastāv no divām savā starpā cieši saistītām daļām un kas tāpēc ir jāizskata kopumā, iesniedzējtiesa vēlas saņemt precīzākus norādījumus par to, kas ir “secīgie” noteikta laika darba līgumi vai darba attiecības pamatnolīguma 5. klauzulas izpratnē.
- 77 No iesniedzējtiesas lēmuma pamatojuma izriet, ka šis jautājums būtībā attiecas uz Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 4. punkta sākotnējā redakcijā paredzēto nosacījumu, ka par secīgiem var uzskatīt tikai tādus noteikta laika darba līgumus, starplaiks starp kuriem nepārsniedz divdesmit darba dienas.
- 78 Šajā sakarā iesniedzējtiesa īpaši jautā, vai šāda ierobežota definīcija attiecībā uz secīgām darba attiecībām starp darba devēju un darba ņēmēju, uz kurām attiecas tādi paši vai līdzvērtīgi darba apstākļi, nekavē pamatnolīguma mērķa sasniegšanu un tā lietderīgo iedarbību, it īpaši tāpēc, ka minētais nosacījums ir priekšnosacījums, lai šis darba ņēmējs saskaņā ar tā paša prezidenta dekrēta 5. panta 3. punktu varētu gūt labumu, pārveidojot par nenoteikta laika darba līgumu noteikta laika darba attiecības, kuru kopējais ilgums pārsniedz divus gadus, ja šajā laikposmā tās tikušas atjaunotas vairāk nekā trīs reizes.

- 79 Lai izlemtu šo jautājumu, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pamatnolīguma 1. klauzulas b) punktu un 5. klauzulas 1. punktu tā mērķis ir radīt kārtību, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, piemērojot secīgus, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības.
- 80 Šim nolūkam pamatnolīgumā un it īpaši tā 5. klauzulas 1. punkta no a) līdz c) apakšpunktā ir uzskaitīti dažādi pasākumi šīs ļaunprātīgās izmantošanas novēršanai, un dalībvalstīm ir jāievieš savā iekšējā tiesiskajā regulējumā vismaz viens no šiem pasākumiem.
- 81 Turklāt saskaņā ar minētās klauzulas 2. punktu dalībvalstīm principā paliek iespēja noteikt, kādos apstākļos uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības uzskata, pirmkārt, par secīgām un, otrkārt, par noslēgtām uz nenoteiktu laiku.
- 82 Kaut arī šādu pilnvaru piešķiršana valsts iestādēm, lai tās varētu noteikt konkrētu kārtību terminu "secīgi" un "nenoteikts laiks" piemērošanai pamatnolīguma kontekstā, ir izskaidrojama ar vēlmi saglabāt valsts regulējuma daudzveidību šajā jomā, tomēr ir svarīgi atgādināt, ka šāda dalībvalstīm atstātā rīcības brīvība nav neierobežota, jo tā nekādā veidā nevar kavēt pamatnolīguma mērķi vai lietderīgo iedarbību (skat. šā sprieduma 68. punktu). It sevišķi valsts iestādes nevar izmantot šo rīcības brīvību tādējādi, ka rodas situācija, kurā var notikt ļaunprātīga izmantošana un kura tātad būtu pretrunā minētajam mērķim.
- 83 Šāda interpretācija ir vajadzīga īpaši attiecībā uz pamatjēdzienu, tādu kā darba attiecību secīgais raksturs, kurš ir izšķirošs pat saistībā ar pamatnolīguma istenošanai paredzēto valsts tiesību normu piemērošanas jomas noteikšanu.

- 84 Tātad šajā sakarā ir jāatzīst, ka valsts tiesību norma, ar kuru par secīgiem uzskata tikai uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, starplaiks starp kuriem nepārsniedz divdesmit darba dienas, ir uzskatāma par tādu, kas apdraud pamatnolīguma priekšmetu, mērķi un lietderīgo iedarbību.
- 85 Faktiski, kā uz to norāda iesniedzējtiesa un Komisija, kā arī ģenerālvokāte savu secinājumu 67.–69. punktā, šāda stingra un ierobežota definīcija attiecībā uz vairāku pēc kārtas noslēgtu darba līgumu secīgo raksturu ļautu darba devējam vairāku gadu gaitā nodarbināt darba ņēmējus uz īsiem laikposmiem, jo praksē visbiežāk darba ņēmējam neatliek nekas cits, kā piekrist 20 darba dienu starplaikiem ķēdē, ko veido līgumi starp viņu un darba devēju.
- 86 Turklāt valsts regulējums, tāds kā pamata prāvā izskatāmais, var ne tikai radīt situāciju, kurā uz lielu skaitu noteikta laika darba attiecību neattiecas Direktīvā 1999/70 un pamatnolīgumā paredzētā darba ņēmēju aizsardzība, lielā mērā atņemot jēgu to mērķiem, bet arī ļaut darba devējiem ļaunprātīgi izmantot šādas attiecības.
- 87 Pamata lietā šāds regulējums var izraisīt pat smagākas sekas attiecībā uz darbiniekiem, jo ar to faktiski tiek padarīts neefektīvs valsts pasākums, kuru Grieķijas iestādes ir nolēmušas pieņemt ar īpašu mērķi īstenot pamatnolīguma 5. klauzulu un saskaņā ar kuru daži noteikta laika darba līgumi tiek uzskatīti par noslēgtiem uz nenoteiktu laiku ar nosacījumu, ka cita starpā tie ir secīgi Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 izpratnē.

- 88 Darba devējs vienkārši varētu pēc katra noteikta laika darba līguma beigām ieviest 21 darba dienu starplaiku un pēc tam noslēgt citu tā paša veida līgumu, lai automātiski novērstu secīgu līgumu pārveidošanu par stabilākām darba attiecībām, neatkarīgi no to gadu skaita, kuru laikā attiecīgais darba ņēmējs bijis nodarbināts šajā amatā, un neatkarīgi no fakta, ka ar šiem līgumiem apmierina nevis ierobežota laika vajadzības, bet — tieši pretēji — “ilgstošas un pastāvīgas” vajadzības. Šajos apstākļos tiktu kavēta darba ņēmēju aizsardzība no noteikta laika darba līgumu vai darba attiecību ļaunprātīgas izmantošanas — pamatnolīguma 5. klauzulas mērķis.
- 89 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka pamatnolīguma 5. klauzula ir jāinterpretē tādējādi, ka tā aizliedz piemērot valsts regulējumu, tādu kā pamata prāvā, saskaņā ar kuru par “secīgiem” minētās klauzulas izpratnē uzskata tikai noteikta laika darba līgumus vai darba attiecības, starplaiks starp kurām nepārsniedz 20 darba dienas.

Par ceturto jautājumu

- 90 Ar savu ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai pamatnolīgums ir jāinterpretē tādējādi, ka tas iestājas pret tāda valsts regulējuma piemērošanu, ar kuru publiskajā sektorā aizliedz pārveidot par nenoteikta laika līgumu secīgus noteikta laika darba līgumus, kas patiesībā ir paredzēti darba devēja “ilgstošu un pastāvīgu vajadzību” apmierināšanai.

- 91 Pirmkārt, šajā sakarā ir jānorāda, ka pamatnolīgumā nav noteikts vispārējs dalībvalstu pienākums paredzēt noteikta laika darba līgumu pārveidošanu par nenoteikta laika līgumiem, kā arī nav noteikti precīzi apstākļi, kuros tos var izmantot.
- 92 Tomēr dalībvalstīm ir jāpieņem vismaz viens no pasākumiem, kas uzskaitīti pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta no a) līdz c) apakšpunktā un kuru mērķis ir efektīvi novērst ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, pielietojot secīgus, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus vai darba attiecības.
- 93 Turklāt, ievērojot brīvību, ko dalībvalstīm piešķir EKL 249. panta trešā daļa, tām ir pienākums izvēlēties vispiemērotākās formas un līdzekļus, lai nodrošinātu direktīvu lietderīgo iedarbību, ņemot vērā to priekšmetu (skat. 1976. gada 8. aprīļa spriedumu lietā 48/75 *Royer, Recueil*, 497. lpp., 75. punkts, un 1996. gada 12. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-58/95, C-75/95, C-112/95, C-119/95, C-123/95, C-135/95, C-140/95, C-141/95, C-154/95 un C-157/95 *Gallotti u.c., Recueil*, I-4345. lpp., 14. punkts).
- 94 Tātad tad, ja tāpat kā šajā lietā Kopienu tiesībās nav paredzētas īpašas sankcijas gadījumos, kad ļaunprātīga izmantošana tomēr tiek konstatēta, valsts iestādēm ir jāpieņem piemēroti pasākumi šādas situācijas atrisināšanai, kuriem jābūt ne tikai samērīgiem, bet arī pietiekami efektīviem un preventīviem, lai nodrošinātu pamatnolīguma piemērošanai pieņemto normu pilnīgu efektivitāti.
- 95 Kaut gan saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu šādu normu īstenošanas noteikumi ir jāparedz dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā, šādi noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi nekā tie, kas reglamentē līdzīgas iekšēja rakstura situācijas (līdzvērtības princips), un nedrīkst padarīt Kopienu tiesību sistēmas

piešķirto tiesību izmantošanu par praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu (efektivitātes princips) (skat. it īpaši 1995. gada 14. decembra spriedumu lietā C-312/93 *Peterbroeck, Recueil*, I-4599. lpp., 12. punkts, un tajā minēto judikatūru).

- 96 Otrkārt, attiecībā uz konkrētu ceturtnā jautājuma kontekstu ir svarīgi izteikt turpmāk izklāstītos apsvērumus.
- 97 Vispirms no iesniedzējtiesas Tiesai nodotajiem lietas materiāliem izriet, ka, kaut arī Grieķijas likumdevējs par pamatnolīguma īstenošanas pasākumu ir izvēlējis noteikta laika darba līgumu pārveidošanu — pie noteiktiem nosacījumiem — par nenoteikta laika līgumiem (skat. Prezidenta dekrēta Nr. 81/2003 5. panta 3. punktu), saskaņā ar Prezidenta dekrēta Nr. 180/2004 1. pantu šis tiesiskais regulējums ir piemērojams tikai noteikta laika darba līgumiem, ko noslēguši privātajā sektorā nodarbinātie darba ņēmēji.
- 98 Savukārt attiecībā uz publisko sektoru ar Likuma Nr. 2190/1994 21. panta 2. punktu ir aizliegta — absolūti un ar spēkā neesamības sekām — minētā panta 1. punktā paredzēto noteikta laika darba līgumu pārveidošana jebkādā veidā par nenoteikta laika līgumiem.
- 99 Turklāt no lēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu izriet, ka faktiski var tikt izkropļots Likuma Nr. 2190/1994 21. panta priekšmets, jo tā vietā, lai aprobežotos ar pamatojumu tikai pagaidu vajadzību apmierināšanai paredzēto noteikta laika darba līgumu noslēgšanai, tas šķietami tiek izmantots, lai noslēgtu šādus līgumus, kuri faktiski ir paredzēti “ilgstošo un pastāvīgo vajadzību” apmierināšanai. Iesniedzējtiesa sava lēmuma pamatojumā arī ir konstatējusi, ka pamata lietā 21. pants pamatnolīguma izpratnē tiek izmantots ļaunprātīgi, lai pamatotu tādu noteikta laika darba līgumu noslēgšanu, kas patiesībā ir paredzēti “ilgstošo un pastāvīgo vajadzību”

apmierināšanai. Šī tiesa tātad jautā, vai šajā gadījumā minētajā normā ietvertais vispārīgais aizliegums pārveidot šādus noteikta laika līgumus par nenoteikta laika līgumiem nekavē pamatnolīguma mērķi un lietderīgo iedarbību.

- 100 Visbeidzot, Tiesā netika apgalvots, ka attiecībā uz publisko sektoru Grieķijas tiesībās — vismaz pirms Prezidenta dekrēta Nr. 164/2004 spēkā stāšanās — pastāvēja kāds pasākums, kas būtu paredzēts, lai novērstu un atbilstoši sodītu secīgu noteikta laika darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu.
- 101 Kā jau minēts šā sprieduma 91.–95. punktā, pamatnolīgumā nav noteikts vispārējs dalībvalstu pienākums paredzēt noteikta laika darba līgumu pārveidošanu par nenoteikta laika darba līgumiem, bet ar tā 5. klauzulas 1. punktu tiek prasīts efektīvā un saistošā veidā pieņemt vismaz vienu no pasākumiem, kas uzskaitīti šajā noteikumā un kuru mērķis ir novērst ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, pielietojot secīgus, uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus, ja valsts tiesībās vēl nav līdzvērtīgu pasākumu.
- 102 Turklāt gadījumos, kad šāda ļaunprātīga izmantošana tomēr ir notikusi, ir jābūt iespējai piemērot pasākumu, kas sniedz efektīvas un līdzvērtīgas darba ņēmēju aizsardzības garantijas, lai atbilstīgi sodītu šo ļaunprātīgo izmantošanu un novērstu Kopienu tiesību pārkāpuma sekas. Saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem Direktīvas 1999/70 2. panta pirmajā daļā dalībvalstu pienākums ir “veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai tās vienmēr varētu garantēt iznākumu[..], ko paredz [minētā] direktīva”.
- 103 Tiesas kompetencē nav lemt par iekšējo tiesību interpretāciju, jo šo uzdevumu pilda tikai iesniedzējtiesa, kurai konkrētajā lietā ir jānoskaidro, vai attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma noteikumi atbilst iepriekšējā punktā minētajām prasībām.

- 104 Ja minētā tiesa atzīst, ka tā nav, tai ir jāsecina, ka pamatnolīgums aizliedz šā valsts tiesiskā regulējuma piemērošanu.
- 105 Līdz ar to uz ceturto jautājumu ir jāatbild, ka tādos apstākļos kā pamata lietā pamatnolīgums ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja vien dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā attiecībā uz konkrētu nozari nav paredzēts kāds cits efektīvs pasākums, lai novērstu un nepieciešamības gadījumos sodītu secīgu, uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, pamatnolīgums neļauj piemērot valsts tiesisko regulējumu, ar ko vienīgi attiecībā uz publisko sektoru absolūti tiek aizliegts pārveidot par nenoteikta laika darba līgumiem secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, kas faktiski ir paredzēti, lai apmierinātu darba devēja "ilgstošas un pastāvīgas vajadzības", un kas ir jāuzskata par ļaunprātīgi izmantotiem.

Par pirmo jautājumu

- 106 Ņemot vērā atbildes uz pēdējiem trim iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, no kurām izriet, ka tādos apstākļos kā pamata lietā šai tiesai attiecīgajā gadījumā varētu rasties nepieciešamība pārbaudīt dažu attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma noteikumu atbilstību Direktīvā 1999/70 un pamatnolīgumā noteiktajām prasībām, ir jāpieņem nolēmums arī par pirmo jautājumu.
- 107 Kā izriet no lēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu pamatojuma, šā jautājuma mērķis būtībā ir noteikt — gadījumos, kad attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmā direktīva ir transponēta novēloti un kad attiecīgiem direktīvas noteikumiem nav tiešas iedarbības, — no kura brīža valsts tiesām ir jāinterpretē iekšējo tiesību normas atbilstoši direktīvas noteikumiem. Šajā sakarā iesniedzējtiesa īpaši interesē, vai tam

atbilst datums, kurā attiecīgā direktīva tika publicēta *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī* un kurš atbilst tās spēkā stāšanās datumam attiecībā uz dalībvalstīm adresātēm, direktīvas transpozīcijas termiņa beigu datums vai datums, kurā stājās spēkā šīs direktīvas īstenošanai paredzētie valsts tiesību noteikumi.

- 108 Ir jāatgādina, ka, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesām ir jāinterpretē tās cik vien iespējams attiecīgās direktīvas teksta un mērķa kontekstā, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu un tātad panāktu atbilstību EKL 249. panta trešajai daļai (šajā sakarā skat. it īpaši 2004. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer u.c.*, Krājums, I-8835. lpp., 113. punkts, un tajā minēto judikatūru). Šis atbilstīgās interpretācijas pienākums attiecas uz visiem valsts tiesību noteikumiem, gan tiem, kas pieņemti pirms attiecīgās direktīvas, gan tiem, ko pieņem vēlāk (skat. it īpaši 1990. gada 13. novembra spriedumu lietā C-106/89 *Marleasing, Recueil*, I-4135. lpp., 8. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Pfeiffer u.c.*, 115. punkts).
- 109 Prasība interpretēt valsts tiesības atbilstoši Kopienu tiesībām atbilst Līguma sistēmai, jo tā ļauj valsts tiesām savas kompetences ietvaros nodrošināt pilnīgu Kopienu tiesību efektivitāti, iztiesājot lietas, kas tām jāizskata (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Pfeiffer u.c.*, 114. punkts).
- 110 Protams, valsts tiesas pienākuma ņemt vērā direktīvas saturu robežas, interpretējot attiecīgās valsts tiesību normas, nosaka vispārējie tiesību principi, īpaši tiesiskās drošības princips un atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, un minētais pienākums nevar būt pamats valsts tiesību *contra legem* interpretācijai (skat. pēc analogijas 2005. gada 16. jūnija spriedumu lietā C-105/03 *Pupino*, Krājums, I-5285. lpp., 44. un 47. punkts).

- 111 Atbilstīgās interpretācijas princips tomēr prasa valsts tiesām, veicot visas to kompetencē ietilpstošās darbības, ņemt vērā valsts tiesības to kopumā un piemērot valsts tiesībās atzītās interpretācijas metodes, lai nodrošinātu attiecīgās direktīvas pilnīgu efektivitāti un nonāktu pie risinājuma, kas atbilst direktīvas mērķim (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Pfeiffer* u.c., 115., 116., 118. un 119. punkts).
- 112 Turklāt ir jāatgādina, ka gadījumos, kad direktīvā paredzētais rezultāts nevar tikt sasniegts ar interpretāciju, saskaņā ar 1991. gada 19. novembra spriedumu apvienotajās lietās *C-6/90* un *C-9/90 Francovich* u.c. (*Recueil*, I-5357. lpp., 39. punkts) Kopienas tiesības uzliek dalībvalstīm pienākumu atlīdzināt kaitējumu, ko tās radījušas privātpersonām, netransponējot šo direktīvu, ja ir izpildīti trīs nosacījumi. Pirmkārt, attiecīgās direktīvas mērķim ir jābūt tiesību piešķiršanai privātpersonām. Otrkārt, ir jābūt iespējai noteikt šādu tiesību saturu, pamatojoties uz šīs direktīvas noteikumiem. Visbeidzot, ir jābūt cēloņsakarībai starp dalībvalsts pienākuma pārkāpumu un radīto kaitējumu (šajā sakarā skat. 1994. gada 14. jūlija spriedumu lietā *C-91/92 Faccini Dori*, *Recueil*, I-3325. lpp., 27. punkts).
- 113 Lai precīzāk noteiktu, no kura datuma valsts tiesām ir jāpiemēro atbilstīgās interpretācijas princips, ir jāuzsver, ka šis pienākums, kas izriet no EKL 10. panta otrās daļas un 249. panta trešās daļas un no pašas direktīvas, ir uzlikts īpaši attiecībā uz gadījumiem, kad direktīvas noteikumam nav tiešas iedarbības tāpēc, ka vai nu attiecīgais noteikums nav pietiekami skaidrs, precīzs un beznosacījuma, lai tam būtu šāda iedarbība, vai strīds ir tikai starp privātpersonām.
- 114 Ir jāpiebilst, ka pirms direktīvas transpozīcijas termiņa beigām dalībvalstīm nevar pārnest, ka tās vēl nav pieņēmušas pasākumus direktīvas īstenošanai savā tiesību sistēmā (skat. 1997. gada 18. decembra spriedumu lietā *C-129/96 Inter-Environnement Wallonie*, *Recueil*, I-7411. lpp., 43. punkts).

- 115 Līdz ar to ir jāsecina, ka direktīvas novēlotas transpozīcijas gadījumos vispārējs valsts tiesu pienākums interpretēt valsts tiesības atbilstoši direktīvai rodas tikai pēc tās transpozīcijas termiņa beigām.
- 116 No iepriekš minētā noteikti izriet, ka direktīvas novēlotas transpozīcijas gadījumos iesniedzējtiesas pirmā jautājuma c) apakšpunktā paredzētais datums — kurā attiecīgajā dalībvalstī faktiski stājas spēkā valsts transponējošie pasākumi — nav pareizs kritērijs. Būtībā šāds risinājums nopietni apdraudētu Kopienu tiesību pilnīgu efektivitāti un šo tiesību vienveidīgu piemērošanu, cita starpā izmantojot direktīvas.
- 117 Turklāt saistībā ar pirmā jautājuma a) apakšpunktā paredzēto datumu un, lai sniegtu pilnīgu atbildi uz šo jautājumu, ir jāprecizē, ka atbilstoši Tiesas judikatūrai dalībvalstu pienākums saskaņā ar EKL 10. panta otro daļu un 249. panta trešo daļu un pašu direktīvu veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai sasniegtu ar direktīvu noteikto rezultātu, attiecas uz visām dalībvalsts iestādēm, tostarp — to kompetences ietvaros — uz tiesu iestādēm (skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *Inter-Environnement Wallonie*, 40. punkts, un lietā *Pfeiffer u.c.*, 110. punkts, un tajos minēto judikatūru).
- 118 Turklāt saskaņā ar EKL 254. panta 1. punktu direktīvas publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* — un šajā gadījumā tās stājas spēkā tajās norādītajā dienā vai, ja tā nav norādīta, divdesmitajā dienā pēc to publicēšanas — vai saskaņā ar minētā panta 3. punktu tās paziņo to adresātiem un tad tās stājas spēkā līdz ar šādu paziņošanu.
- 119 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka direktīvas tiesiskās sekas attiecībā uz dalībvalsti adresāti — un līdz ar to attiecībā uz visām valsts iestādēm — rodas attiecīgi vai nu pēc tās publikācijas, vai pēc tās paziņošanas dienas.

- 120 Šajā lietā Direktīvas 1999/70 3. pantā ir noteikts, ka tā stājas spēkā dienā, kad tā publicēta *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī*, proti, 1999. gada 10. jūlijā.
- 121 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, piemērojot EKL 10. panta otro daļu un 249. panta trešo daļu un attiecīgo direktīvu, dalībvalstīm, kurām ir adresēta direktīva, direktīvas transponēšanas laikposmā ir jāatturas pieņemt noteikumus, kas varētu nopietni apdraudēt šajā direktīvā paredzētā rezultāta sasniegšanu (iepriekš minētais spriedums lietā *Inter-Environnement Wallonie*, 45. punkts, 2003. gada 8. maija spriedums lietā C-14/02 *ATRAL*, *Recueil*, I-4431. lpp., 58. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Mangold*, 67. punkts). Šajā sakarā nav nozīmes, vai konkrētā valsts tiesību norma, kas pieņemta pēc attiecīgās direktīvas stāšanās spēkā, paredz šīs direktīvas transponēšanu (iepriekš minētie spriedumi lietā *ATRAL*, 59. punkts, un lietā *Mangold*, 68. punkts).
- 122 Ņemot vērā, ka visām valsts iestādēm ir pienākums nodrošināt Kopienu tiesību pilnīgu efektivitāti (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Francovich* u.c., 32. punkts; 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-453/00 *Kühne & Heitz*, *Recueil*, I-837. lpp., 20. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Pfeiffer* u.c., 111. punkts), iepriekšējā punktā minētais atturēšanās pienākums ir arī valsts tiesām.
- 123 No tā izriet, ka, sākot ar direktīvas spēkā stāšanās dienu, valsts tiesām cik vien iespējams ir jāatturas interpretēt valsts tiesības tādā veidā, kas pēc transpozīcijas termiņa beigām var nopietni apdraudēt šajā direktīvā paredzētā rezultāta sasniegšanu.
- 124 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka gadījumos, kad attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmā direktīva ir transponēta novēloti

un kad attiecīgiem direktīvas noteikumiem nav tiešas iedarbības, valsts tiesām, sākot ar transpozīcijas termiņa beigu datumu, ir pienākums interpretēt valsts tiesības cik vien iespējams saskaņā ar attiecīgās direktīvas tekstu un mērķi, lai sasniegtu tajā noteikto rezultātu, dodot priekšroku tādai valsts tiesību normu interpretācijai, kas vislielākajā mērā atbilst šim mērķim, lai līdz ar to nonāktu — cik vien iespējams — pie risinājuma, kas saderīgs ar šīs direktīvas noteikumiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

- ¹²⁵ Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata prāvā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies saistībā ar apsvērumu iesniegšanu Tiesai, izņemot tos, kuri radušies minētajiem lietas dalībniekiem, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunkts 1999. gada 18. martā noslēgtajā pamat nolīgumā par darbu uz noteiktu laiku, kas ietverts pielikumā Padomes 1999. gada 28. jūnija Direktīvai 1999/70/EK par *UNICE, CEEP* un EAK noslēgto pamat nolīgumu par darbu uz noteiktu laiku, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas aizliedz izmantot secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, kurus attaisno vienīgi apstākļi, ka to paredz dalībvalsts vispārīgs likuma vai cita normatīvā akta noteikums. Tieši otrādi, “objektīvo iemeslu” jēdziens minētās klauzulas izpratnē prasa, lai šāda īpaša veida, kas paredzēts valsts regulējumā, darba attiecību izmantošana būtu attaisnota ar konkrētiem elementiem, kas cita starpā ir saistīti ar attiecīgo darbību un tās veikšanas apstākļiem;

- 2) pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku 5. klauzula ir jāinterpretē tādējādi, ka tā aizliedz piemērot valsts regulējumu, tādu kā pamata prāvā, saskaņā ar kuru par “secīgiem” minētās klauzulas izpratnē uzskata tikai uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus vai darba attiecības, starplaiks starp kurām nepārsniedz 20 darba dienas;

- 3) tādos apstākļos kā pamata lietā pamatnolīgums par darbu uz noteiktu laiku ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja vien dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā attiecībā uz konkrētu nozari nav paredzēts kāds cits efektīvs pasākums, lai novērstu un nepieciešamības gadījumos sodītu secīgu, uz noteiktu laiku noslēgtu darba līgumu ļaunprātīgu izmantošanu, pamatnolīgums neļauj piemērot valsts tiesisko regulējumu, ar ko vienīgi attiecībā uz publisko sektoru absolūti tiek aizliegts pārveidot par nenoteikta laika darba līgumiem secīgus, uz noteiktu laiku noslēgtus darba līgumus, kas faktiski ir paredzēti, lai apmierinātu darba devēja “ilgstošas un pastāvīgas vajadzības”, un kas ir jāuzskata par ļaunprātīgi izmantotiem;

- 4) gadījumos, kad attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmā direktīva ir transponēta novēloti un kad attiecīgiem direktīvas noteikumiem nav tiešas iedarbības, valsts tiesām, sākot ar transpozīcijas termiņa beigu datumu, ir pienākums interpretēt valsts tiesības cik vien iespējams saskaņā ar attiecīgās direktīvas tekstu un mērķi, lai sasniegtu tajā noteikto rezultātu, dodot priekšroku tādai valsts tiesību normu interpretācijai, kas vislielākajā mērā atbilst šim mērķim, lai līdz ar to nonāktu — cik vien iespējams — pie risinājuma, kas saderīgs ar šīs direktīvas noteikumiem.

[Paraksti]